



# El rol de la UE en un espai globalitzat: quin encaix per als Estats de petita dimensió territorial?

Landry RIBA i MANDICÓ



En el món contemporani, la globalització ha esdevingut un dels fenòmens més influents i transformadors, i afecta tots els àmbits de la vida humana, des de l'economia fins a la cultura, passant per la política i les relacions socials. En aquest escenari, centraré la meua intervenció a contextualitzar breument les múltiples dimensions d'aquest procés a través de la visió del reconegut sociòleg Manuel Castells, amb èmfasi en les seves diferents dimensions i conceptes clau i les seves repercussions, especialment per als estats de petita dimensió territorial que sovint es troben a la cruïlla entre les oportunitats i els desafiaments que la globalització planteja. Després analitzaré el paper de la Unió Europea en aquest escenari globalitzat per, finalment, reflexionar sobre l'impacte específic que aquest fenomen té en els estats de petita dimensió territorial com Andorra. Aquesta anàlisi busca oferir una visió àmplia del fenomen globalitzador i destacar-ne les implicacions pràctiques per a les economies i cultures amb menys pes específic, sovint sotmeses a tensions entre la preservació de la seva identitat i la necessitat d'adaptar-se a una realitat cada vegada més interconnectada.

És en aquest darrer apartat que em referiré al projecte d'acord d'associació que Andorra ha negociat amb la Unió Europea, perquè, un cop analitzat què és aquest fenomen, quin és el seu impacte en els estats de petita dimensió territorial i quin rol té la UE, puguem llençar el debat sobre si un acord d'associació ens fa més vulnerables a la globalització, o al contrari, ens ajuda a seguir sent qui som i com som, com a país.

Entrant en matèria i per acotar aquesta intervenció, voldria apuntar molt breument la definició de globalització del sociòleg català Manuel Castells, qui descriu aquest fenomen com "el procés a través del qual les activitats econòmiques, socials, polítiques, tecnològiques i culturals es tornen interregionals o intercontinentals en escala". Es tracta d'un procés complex que implica diverses dimensions:

- Dimensió econòmica. Els canvis en una part del món poden tenir un impacte significatiu en altres regions, cosa que posa de manifest la interdependència econòmica global. Un aspecte davant del qual els Estats de petita dimensió

territorial són més vulnerables en disposar d'un mercat més petit i una economia menys diversificada.

- Dimensió social. Inclou la mobilitat de persones, facilitada per la interconnexió global, que transforma les dinàmiques socials tradicionals.
- Dimensió política. Les decisions nacionals i internacionals estan cada vegada més interrelacionades, amb les organitzacions internacionals jugant un paper clau en la governança global. D'aquesta dimensió en som també ben conscients, i ho demostra la nostra acció exterior, que de manera proactiva ha promogut l'adhesió a 27 organismes internacionals, uns 150 acords multilaterals i centenars d'acords bilaterals. Però aquesta dimensió política també ha quedat palesa quan Andorra ha patit arran de decisions foranes i que han estat a l'origen d'algunes de les crisis més importants de la nostra història moderna, moments que hem superat gràcies a la nostra capacitat d'adaptació com a país i als nostres lligams, cada cop més forts, amb els diferents actors de la comunitat internacional. Podem esmentar un parell d'exemples relativament recents, i que molts tindrem encara en la memòria. En primer lloc, l'enduriment dels estàndards internacionals en matèria fiscal, que va abocar a Andorra a aplicar una important reforma fiscal, una transformació que, si bé Andorra ja hi estava compromesa, es va accelerar arran d'unes declaracions de l'ex-Copríncep Nicolas Sarkozy que amenaçaven les nostres institucions. O encara recordarem com, durant la pandèmia de la covid, les decisions dels estats i de la comunitat internacional en matèria de fronteres i de política sanitària, en particular per a tot allò que regulava la compra i venda de vacunes, ens va afectar de manera molt directa. Aquesta és una prova directa de la dimensió política de la globalització, però, també del marcat vessant solidari i de xarxa protectora que pot oferir: en un món interrelacionat és més fàcil demanar i donar ajuda als estats veïns estant connectats que des de l'aïllament.

I de manera evident la globalització inclou una dimensió cultural: La difusió de valors i estils de vida a través dels mitjans de comunicació, que també afecta especialment els Estats de petita dimensió territorial, que sovint veuen la seva identitat cultural diluïda en aquest procés. Manuel Castells introdueix dos conceptes addicionals que són particularment rellevants per a petits estats:

- La transformació en una societat en xarxa: la globalització crea una nova estructura de relacions basada en xarxes, que desplaça les relacions jeràrquiques tradicionals.
- I l'espai de fluxos: aquest concepte descriu com les activitats econòmiques, informatives i culturals es mouen a través de xarxes globals, en contrast amb els espais físics tradicionals.

### **Quin és el rol de la Unió Europea i com ha transitat aquest organisme cap al món globalitzat?**

Si bé sabem que les institucions europees neixen després de la Segona Guerra Mundial amb un clar objectiu d'aportar pau i estabilitat a la regió, també és cert que el procés d'integració europea s'inscriu absolutament en una lògica de món globalitzat. La creació del Mercat Comú

i la política comercial comuna no tenen cap més objectiu que unir les economies nacionals i facilitar els moviments comercials i de capitals, però també de persones, d'idees, d'informació i de tecnologies, per enfortir-les enfront d'altres polítiques globals, en particular l'americana o l'asiàtica.

Però no només la política comercial, la política energètica, la política agrícola comuna, la unió monetària o el Pacte Verd són alguns exemples de polítiques que s'han desenvolupat per protegir la sobirania dels països europeus i, alhora, generar unes xarxes pròpies. Les polítiques d'enfortiment de les pimes i els programes europeus, eines indispensables per promoure la cultura, l'educació, la innovació que busquen impulsar el desenvolupament de la regió i millorar la qualitat de vida dels seus ciutadans, són també indispensables per disminuir les desigualtats que aquesta globalització pot generar.

En definitiva, les polítiques de la UE, combinades amb la creació de xarxes d'abast europeu i els acords amb una vuitantena de països, tenen com a objectiu maximitzar els beneficis de la globalització mentre se'n minimitzen els riscos, especialment la pèrdua de poder i identitat en un món cada vegada més polaritzat. I m'agradaria referir-me, en aquest sentit, a la intervenció que l'ex-primer ministre italià i actual president de l'Institut Delors, Enrico Letta, va pronunciar a la Trobada Empresarial del Pirineu del juny passat, en què subratllava que els estats membres de la UE són més competitius, més resilients i més singulars formant part d'un projecte comú que navegant en solitari.

### **Impacte de la globalització en un petit país com Andorra**

És evident que les polítiques globalitzadores afecten de manera més profunda els petits països. La vulnerabilitat econòmica, exacerbada per les crisis globals que no respecten fronteres ni legislacions pròpies, es veu agreujada per la dependència del comerç exterior. Això s'ha fet palès en les darreres dècades, amb fluctuacions econòmiques que ens han afectat de manera igual o més intensa que els països veïns.

La globalització també comporta una pèrdua de sobirania, en limitar la capacitat dels estats de petita dimensió territorial per prendre decisions pròpies en àmbits crucials com l'economia, la fiscalitat i el benestar social, ja que sovint ens hem d'adaptar a normes i regulacions internacionals malgrat ens sembli que no és l'hora. En l'àmbit cultural, l'erosió és clara, i és un efecte que Andorra ja fa anys que experimenta, amb la pèrdua de tradicions pròpies i l'arribada de nombrosos moviments externs.

No obstant això, aquesta globalització que no hem triat, però que existeix i ens afecta, també presenta oportunitats per als Estats de petita dimensió territorial. I l'aprofitament d'aquestes oportunitats depèn en gran mesura de com ens hi adaptem.

Una de les oportunitats clares és la connectivitat amb mercats internacionals: Andorra ha fet passos per intentar trobar l'equilibri entre l'obertura i la protecció. Se'n deriva la situació que vivim actualment, en què l'obertura econòmica ha permès l'entrada d'inversió i empreses foranes sense que, per manca d'homologació amb la normativa europea, els andorrans hagin tingut les mateixes facilitats per desenvolupar els seus negocis amb el mercat europeu. La capacitat d'atraure inversió estrangera també ha estat limitada per la falta d'un marc jurídic equivalent, fet que ha impedit vincular aquesta inversió amb sectors estratègics com la tecnologia o la innovació.

En termes de transferència de tecnologia i participació en xarxes, la nostra condició de petit país i les nostres habilitats han estat grans avantatges. Però aquí de nou, la condició de petit estat, estat tercer de la Unió i allunyat físicament i culturalment d'altres potències, és una limitació evident.

En aquest sentit, la globalització, en el vessant de connexió a diferents nivells, ofereix a Andorra una finestra d'oportunitat per diversificar l'economia, una necessitat urgent per garantir-ne la pervivència i sostenibilitat.

**I en aquest context, cal fer-nos la pregunta si un acord d'associació és un instrument que ens fa més o menys vulnerables a aquesta globalització. Ens protegeix dels seus efectes negatius o ens hi exposa?**

Recuperant l'inici de la intervenció i a la llum del què s'ha exposat fins ara, m'agradaria fer-ne una anàlisi a través de les diferents dimensions.

Pel que fa a la dimensió econòmica, un acord d'associació ens connecta clarament a un mercat més ampli i ho fa de manera igualitària, amb les mateixes regles del joc. Estableix un marc de referència que facilita la diversificació de l'economia, si l'acompanyem de les polítiques adequades, en sectors que ens resultin estratègics. Obre portes a una major recuperació de talent nacional i a desenvolupar projectes emprenedors que ara no són possibles. L'alternativa, com hem esmentat, és seguir disposant d'una legislació pròpia que no evita els efectes nocius de la globalització però que n'allunya les oportunitats.

Quant a la dimensió social, *a priori* no semblaria que signifiqui un canvi major. Els andorrans ens hem desplaçat pertot arreu i tenim empresaris operant arreu del món. Però és innegable que la lliure circulació de persones que aporta l'acord d'associació facilita aquesta dimensió. En promou l'accés, la democratitza i posa a l'abast la mobilitat de les persones i la internacionalització de les empreses de tothom, no únicament d'aquells que són més tenaços o disposen de més recursos, habilitats o competències. I ho fa des d'una solució asimètrica, on Andorra no té limitacions cap enfora però es mantenen filtres per establir-se a Andorra.

Ja hem comentat la dimensió política i, recuperant els conceptes de Manuel Castells, com ara que el poder el tenen aquells estats i comunitats que tenen accés a les xarxes. Des d'aquesta perspectiva, és innegable que l'acord d'associació enforteix Andorra, la connecta a una nova xarxa que alhora obre la porta a moltes altres. I és que per a un estat de petita dimensió territorial, la connexió amb el seu entorn, crear i enfortir lligams és l'única alternativa a la supervivència. Amb qui han de ser aquests lligams és actualment tema de debat, per bé que els estudis realitzats fins ara, les dades de què disposem, però també la nostra cultura, la història i experiències passades –individuals i col·lectives— dibuixen clarament quin és el nostre entorn privilegiat i amb el qual ens hem de connectar.

Finalment, val la pena analitzar l'encaix d'Andorra en un entorn europeu des del vessant cultural i identitari. Aquesta és una preocupació creixent en la nostra societat i, des del meu punt de vista, absolutament necessària si volem sobreviure com a comunitat. Més enllà de la qüestió europea, arribem ràpidament a dues conclusions: 1) que és la globalització, i no la Unió Europea, qui erosiona les cultures i identitats, i n'observem les afectacions des de fa més de cinquanta anys, aquí i arreu. I 2), a mesura que més avança la globalització, més moviments conservadors apareixen. En aquest aspecte, Andorra tampoc n'ha viscut al marge. En tot cas

se'm fa molt difícil vincular una pèrdua d'identitat a una integració més o menys profunda a la Unió Europea en un entorn en què, per molt que no existís la Unió Europea, la globalització avança. I així s'observa, fins i tot de manera més clara, en altres regions del món on malgrat existir organismes regionals, no existeix una integració com l'europea. En canvi, i manllevant de nou les paraules del senyor Enrico Letta, "l'acord d'associació de la Unió Europea amb Noruega i Islàndia no ha estat una pèrdua d'identitat i qui visiti aquells països se n'adonarà". En conclusió, la Unió Europea pot actuar com un catalitzador per ajudar un petit estat com Andorra a aprofitar les oportunitats que ofereix la globalització, en proporcionar accés a un mercat interior ampli i integrat, que facilita el comerç, la mobilitat laboral i la transferència de tecnologia. A més, les iniciatives europees en innovació, digitalització i sostenibilitat ofereixen recursos i finançament per desenvolupar sectors clau de l'economia, diversificar així les seves fonts d'ingressos i augmentar-ne la resiliència davant de les fluctuacions del mercat global. Simultàniament, la Unió Europea i en particular l'associació que hem negociat amb especificitats importantíssimes úniques, pot ajudar a mitigar els perills associats a la globalització per a un estat de petita dimensió territorial com el nostre, especialment pel que fa a la pèrdua de sobirania i identitat cultural. En primer lloc, perquè no en serem un estat membre sinó un estat associat que ha pogut adaptar molts dels acords a la seva realitat. En segon lloc, perquè la regulació europea en àmbits com la protecció de dades, la competència i els drets laborals proporciona un marc segur que protegeix els petits estats dels efectes adversos de la competència deslleial i de la pressió externa. I, en tercer lloc, perquè ens aporta oportunitats de finançament, xarxes i noves eines que poden enfortir les nostres polítiques nacionals de protecció de la llengua, de la cultura i que justament és el que ens ajudarà a preservar la nostra identitat i estabilitat en un món cada cop més globalitzat. Una alternativa a aquest acord deixaria Andorra més vulnerable davant dels efectes de la globalització, ja presents des de fa dècennis en el nostre dia a dia. En un món cada cop més tecnològic i global aquest fenomen no farà sinó accentuar-se. L'acord d'associació amb la Unió Europea, un organisme internacional que s'ha desenvolupat per protegir la regió d'aquesta globalització, és un instrument que ens permet aprofitar millor les oportunitats d'aquesta mundialització alhora que ens dota d'eines que ens ajuden a protegir-nos dels efectes perversos que se'n desprenen.

**Landry Riba i Mandicó,**  
Secretari d'Estat per a les Relacions amb la Unió Europea